

Κυριακή 20 Οκτώβρη 2013

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

Σελίδα 1

ΕΝΘΕΤΗ ΕΚΔΟΣΗ: "ΠΩΣ Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΤΟ 1936 ΤΟ ΦΑΣΙΣΤΑ Ι.ΜΕΤΑΞΑ ΔΙΚΤΑΤΟΡΑ Ι.ΜΕΤΑΞΑ"

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΩΣ Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΤΟ 1936 ΤΟ ΦΑΣΙΣΤΑ Ι. ΜΕΤΑΞΑ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Εισαγωγή

Με αφορμή από τη δολοφονική δράση της Χρυσής Αυγής αστοί δημοσιολόγοι, εκπρόσωποι των αστικών και ομοιογενιστικών κομμάτων μιλούσαν για τη σχέση της περιόδου κρίσης που διέρχεται η Ελλάδα με τις συνθήκες που επέτρεψαν την επικράτηση του ναζισμού στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης. Λένε ούτε λίγο ούτε πολύ αυτό που χαρακτηριστικά έγραφε η «Καθημερινή της Κυριακής», (6/10/2013): «Η έκπτωση της φιλελεύθερης Δημοκρατίας του Μεσοπολέμου πραγματοποιήθηκε κυρίως από την υπονόμευση που απεργάζονταν τα άκρα, το ΚΚΓ και οι αριστερές επαναστατικές του ομάδες πρώτα και έπειτα τα ναζιστικά τάγματα εφόδου. Στο σημερινό μας Κοινοβούλιο η απαξίωση του "καπιταλιστικού" κοινοβουλευτισμού από το ΚΚΕ είναι μια πραγματικότητα που όλα τα κόμματα αποδέχονται...».

Σκόπιμα αποσιωπούν το γεγονός ότι ενώ ο Χίτλερ έκανε το «πραξικόπημα της μπυραρίας», η «Δημοκρατία της Βαϊμάρης» τον έκλεισε μόλις 8 μήνες φυλακή, τον αποφυλάκισε, τον φούσκωσε κοινοβουλευτικά και τον ανέδειξε στην κυβέρνηση κοινοβουλευτικά. Πώς έγινε; Στις 27 Γενάρη του 1932 σε μυστική συγκέντρωση που έγινε στο Ντίσελντορφ με τη συμμετοχή τριακοσίων εκπροσώπων των μονοπωλίων, ο Χίτλερ ανέπτυξε το πρόγραμμα του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος και υποσχέθηκε «να ξεριζώσει το μαρξισμό στη Γερμανία». Γι' αυτό τον ήθελαν. Αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία και φασισμός από κοινού ενάντια στο εργατικό κίνημα και στο Κομμουνιστικό Κόμμα. Στη συνέχεια, το Νοέμβρη του 1932, μια ομάδα βιομηχάνων και τραπεζιτών υπέβαλε στον Πρόεδρο της Γερμανίας Χίντενμπουργκ υπόμνημα και ζητούσε να τον διορίσει καγκελάριο του Ράιχ. Το Γενάρη του 1933 στην Κολονία, στο σπίτι του τραπεζίτη Σρέντερ, συναντήθηκαν ιδιοκτήτες μονοπωλίων, με τον τότε καγκελάριο της Γερμανίας Πάπεν και τον Χίτλερ. Εκεί αυτή λύθηκε οριστικά το πρόβλημα της παράδοσης της εξουσίας στον Χίτλερ. Στις 30 Γενάρη του 1933 ο Πρόεδρος Χίντενμπουργκ διόρισε τον Χίτλερ καγκελάριο.

Στις 20 Φλεβάρη 1933, λίγο πριν από τις γερμανικές εκλογές της 5ης Μάρτη 1933, πάλι σε συνάντηση, ιδιοκτητών μονοπωλιακών ομίλων, τραπεζιτών στο Βερολίνο με τον Γκέρνινγκ και τον Χίτλερ, ο Χίτλερ ανακοίνωσε την πρόθεση των ναζί να διαλύσουν το κοινοβουλευτικό σύστημα και να χτυπήσουν κάθε αντιπολίτευση με βία. Είπε, μάλιστα, πως «οι εκλογές της 5ης Μαρτίου θα είναι οι τελευταίες για τα επόμενα δέκα χρόνια, ίσως μάλιστα και για τα επόμενα εκατό χρόνια». Στις εκλογές του Μάρτη του 1933, το Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα του Χίτλερ πήρε το 43,9% των ψήφων και την πλειοψηφία στη Βουλή. Με το Σύνταγμα της Βαϊμάρης, κοινοβουλευτικά, ανέβασαν τον Χίτλερ στην εξουσία οι καπιταλιστές. Μ' αυτό το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης ήρθε το «τέλος της». Δηλαδή, όχι της αστικής εξουσίας αλλά μιας μορφής άσκησης της από τις αστικές πολιτικές δυνάμεις. Αλλά γι' αυτά έχουμε γράψει αναλυτικά στο «Ριζοσπάστη».

Το επαναφέρουμε όμως σε συντομία για να δείξουμε ότι οι καπιταλιστές της Γερμανίας μαζί με τον αστικό πολιτικό κόσμο της Γερμανίας και μέσω της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας ανέδειξαν τον Χίτλερ και το ναζιστικό του κόμμα στην κυβερνητική εξουσία, επειδή υπάρχει, τηρουμένων των αναλογιών, παρόμοιο παράδειγμα και στην Ελλάδα, με παρόμοια διαδικασία και δεν είναι άλλο από την ανάδειξη του Μεταξά σε πρωθυπουργό της Ελλάδας το 1936, αν και στη Βουλή είχε μια ισχνότατη μειοψηφία βουλευτών. Τον ήθελαν οι μεγαλοεπιχειρηματίες, τον στήριξε σύσσωμος ο αστικός πολιτικός κόσμος. Είναι άκρως επίκαιρο και διδακτικό το παράδειγμα, γιατί αποκαλύπτει ότι οι αστοί και τα κόμματά τους δεν έχουν κανένα απολύτως πρόβλημα να βιάσουν τη δική τους αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία και να εγκαθιδρύσουν φασιστικό καθεστώς όταν τα συμφέροντά τους το επιτάσσουν.

Γι' αυτό ο λαός μας πρέπει να έχει καθαρό ότι: Το ναζισμό δεν μπορεί να αντιμετωπίσει το σάπιο αστικό κράτος, αλλά η λαϊκή συμμαχία που θα έχει στόχο να βάλει τέρμα στην εξουσία των μονοπωλίων, στο καπιταλιστικό σύστημα που γεννά και θρέφει ναζιστικά μορφώματα, όπως τη δολοφονική Χρυσή Αυγή και τις παραφυάδες της. Η μαζική πάλη και επιλογή του λαού και της νεολαίας μπορεί να απονομιμοποιήσει και να ξεριζώσει τη Χρυσή Αυγή μαζικά, οριστικά και τελεσίδικα μέσα στο λαό. Επίσης, πρέπει να έχει καθαρό ότι: Ιδιαίτερα σε συνθήκες καπιταλιστικής κρίσης, φτώχειας, ανεργίας και φθοράς των αστικών κυβερνητικών συμφερόντων, η αστική τάξη αξιοποιεί πολλαπλά τα ναζιστικά κόμματα, ως προεκχωρημένα φυλάκια εξυπηρέτησης των συμφερόντων της. Αξιοποιεί τη ναζιστική δράση που, με τον ακραίο εθνικισμό και τη δήθεν «αλληλεγγύη», ρίχνει δίχτυα ενσωμάτωσης λαϊκών δυνάμεων, ανέργων, κατεστραμμένων μικροαστικών στρωμάτων. Τόσο η ίδια η Χρυσή Αυγή, όσο και οι αστικές προτάσεις για την αντιμετώπισή της εντάσσονται σε σχεδιασμούς στήριξης της

εξουσίας του κεφαλαίου και αναμόρφωσης του αστικού πολιτικού συστήματος. Η Χρυσή Αυγή και η ναζιστική δράση δεν αντιμετωπίζεται μέσα από τις θεωρίες και εγκυφαλικά σχήματα για «συνταγματικά», «κοινοβουλευτικά», «δημοκρατικά» τόξα μιας δήθεν καλύτερης λειτουργίας της αστικής δημοκρατίας, που προτείνουν, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, άλλες πολιτικές δυνάμεις και κυρίως ο ΣΥΡΙΖΑ, το ΠΑΣΟΚ, η ΔΗΜΑΡ. Αυτοί οι διαχωρισμοί συγκαλύπτουν το χαρακτήρα του ναζισμού και τις αιτίες της σημερινής κατάστασης, τις πραγματικές διαφορές μεταξύ των κομμάτων σε σχέση με την εξουσία, την κοινωνία.

Ο λαός πρέπει να υπερασπίζεται και να αξιοποιεί κάθε δυνατότητα και ό,τι έχει απομείνει σήμερα σε ελευθερίες και δικαιώματα, χωρίς να τρέφει αυταπάτες ότι στις σημερινές συνθήκες, μέσα στο σύστημα της καπιταλιστικής βαρβαρότητας, με την αστική δημοκρατία, που είναι η ίδια η δικτατορία των μονοπωλίων, μπορούν να εξασφαλιστούν πραγματικά τα εργατικά - λαϊκά δικαιώματα. Γι' αυτό και ο λαός πρέπει να χαράξει τη δική του πορεία, μέσα από την κοινωνική του συμμαχία, για γενικότερες αλλαγές σε επίπεδο εξουσίας.

Ο λαός έχει τη δύναμη να απορρίψει και να απομονώσει τις εγκληματικές, απάνθρωπες θεωρίες της Χρυσής Αυγής. Έχει ιστορική μνήμη και πείρα από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, την Αντιφασιστική Νίκη.

Το συγκεκριμένο θέμα, δηλαδή το πώς ο Μεταξάς αναδείχτηκε πρωθυπουργός της Ελλάδας και στη συνέχεια έκανε φασιστική δικτατορία, αναδημοσιεύεται από την έκδοση της «Σύγχρονης Εποχής», «Από την 4η Αυγούστου ως τις μέρες μας - Η γενική πορεία της ταξικής πάλης».

Ο αστικός πολιτικός κόσμος και η 4η Αυγούστου

Στις βουλευτικές εκλογές της 26ης Γενάρη 1936, που έγιναν με το εκλογικό σύστημα της απλής αναλογικής, πρώτευσε η αντιβενιζελική παράταξη (Λαϊκό Κόμμα - Λαϊκή Ριζοσπαστική Ενωση - Ελευθερόφρονες (Ιωάννης Μεταξάς) - Εθνικών Μεταρρυθμιστικών Κόμμα), που συγκέντρωσε 602.840 ψήφους και εξέλεξε 143 βουλευτές. Δεύτερη ήρθε η βενιζελική παράταξη (Κόμμα Φιλελευθέρων - Δημοκρατικός Συνασπισμός - Παλαιοδημοκρατική Ενωση Κρήτης - Αγροτικό Κόμμα Σοφιανόπουλου - Νεοφιλελεύθεροι) με 574.655 ψήφους και 142 έδρες. Τα παραπάνω κόμματα είχαν πάρει μέρος στις εκλογές αυτόνομα. Εδώ κατατάσσονται με βάση το διαχωρισμό τους, όπως έχει υιοθετηθεί. Το Παλλαϊκό Μέτωπο [(ΚΚΕ - Σοσιαλιστικό Κόμμα (Στρατή Σωμερίτη) - Αγροτιστές (Α. Βογιατζή - ορισμένες ανένταχτες προσωπικότητες)] συγκέντρωσε 73.411 ψήφους και 15 βουλευτικές έδρες. Βουλευτές του εκλέχτηκαν οι: Βασίλης Νεφελοπούδης και Δημήτρης Γληνός (Αθήνα), Μανώλης Μανωλάς (Πειραιάς), Στέλιος Σκλάβαινας και Μιχάλης Σινάκος (Θεσσαλονίκη), Γιώργος Σιάντος (Τρίκαλα), Γιάννης Ιωαννίδης και Μιλτιάδης Πορφυρογέννης (Λάρισα), Φίλιππος Παπαδόπουλος (Κοζάνη), Ανδρέας Τζήμας - αργότερα Σαμαρινιώτης - (Φλώρινα), Διονύσης Μενύχτας (Σέρρες), Μήτσος Παρτσαλίδης (Καβάλα), Κώστας Θέος (Δράμα), Βασίλης Βερβέρης (Ροδόπη), Μιχάλης Τυρίμος (Μυτιλήνη).

Αμέσως μετά τις εκλογές, ο αρχηγός του Κόμματος των Φιλελευθέρων Θεμιστοκλής Σοφούλης (ο Ελευθέριος Βενιζέλος βρισκόταν στο Παρίσι, όπου και πέθανε περίπου δύο μήνες αργότερα) άρχισε επαφές με το Λαϊκό Κόμμα (Παναγή Τσαλδάρη) για το σχηματισμό κυβέρνησης. Είχε προηγηθεί δημόσια δήλωσή του, με την οποία χαρακτήριζε το πολιτειακό λήξαν, αν και ο βασιλιάς είχε γυρίσει στην Ελλάδα με νόθο δημοψήφισμα (αρχικώς υπέρ με 105%, για να το μειώσουν στη συνέχεια σε 97,8%!).

Η συνεργασία τελικά ναυάγησε, εξαιτίας της άρνησης του Λαϊκού Κόμματος να επανέλθουν στο στράτευμα οι απότακτοι αξιωματικοί του στρατιωτικού κινήματος της 1ης Μάρτη 1935. Αν και στη συνέχεια ο Θ. Σοφούλης υπαναχώρησε στο θέμα της επαναφοράς των απότακτων αξιωματικών, ο σχηματισμός κυβέρνησης φιλελευθέρων - Λαϊκού Κόμματος δεν έγινε δυνατός, καθώς ο Π. Τσαλδάρης πιεζόταν από το Στρατιωτικό Σύνδεσμο, να μην προχωρήσει σε κυβέρνηση συνεργασίας με τους Φιλελεύθερους.

Στο μεταξύ, συνεχιζόνταν οι προετοιμασίες στρατιωτικού πραξικοπήματος, στις οποίες πρωτοστατούσε ο Γεώργιος Κονδύλης (Κεραυνός) και ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος που είχε επικεφαλής τον στρατηγό Πλατή, στην ουσία όμως τον Κονδύλη, ο οποίος, λίγες μέρες μετά τις εκλογές πέθανε ξαφνικά (31 Γενάρη 1936).

Μέσα στο κλίμα που είχε δημιουργηθεί, όπου άλλοι ζητούσαν νέες εκλογές και άλλοι προσπαθούσαν να σχηματιστεί κυβέρνηση, ο Ι. Μεταξάς, σε συνεργασία με τον εκπρόσωπο της βρετανικής κυβέρνησης, πρεσβευτή στην Ελλάδα Ουάτερλοου, με τα Ανάκτορα, με αστούς πολιτικούς (των Λαϊκών και των Φιλελευθέρων), καθώς και με τον εκδότη της εφημερίδας «Ελεύθερον Βήμα» Δημήτρη Λαμπράκη, προετοίμαζαν την επιβολή δικτατορίας. Οι διάφορες προτάσεις που γίνονταν για το σχηματισμό κυβέρνησης και γενικά οι διεργασίες έστρωναν το έδαφος στη δικτατορία. Είναι χαρακτηριστικό ότι μια από τις προτάσεις του Κόμματος Φιλελευθέρων για την πρωθυπουργία ήταν να την αναλάβει (στο πλαίσιο συμμαχίας κομμάτων) ο Ιωάννης Μεταξάς! Από την άλλη, ο Τσαλδάρης ζητούσε από το ΚΚΕ την υποστήριξή του στη Βουλή για να σχηματίσει αυτός κυβέρνηση και όχι ο Σοφούλης! Είχαν κάνει και σχετικές κρούσεις που δεν απέδωσαν. Αντιθέτως, οι σχετικές διαπραγματεύσεις ΚΚΕ (Παλλαϊκού Μετώπου) και Κόμματος Φιλελευθέρων απέδωσαν και κατέληξαν στο Σύμφωνο Σοφούλη - Σκλάβαινα. Αλλά το Σύμφωνο δεν τηρήθηκε από τους Φιλελεύθερους και δημοσιοποιήθηκε από το Παλλαϊκό Μέτωπο.

Οι μέρες, μετά τις εκλογές, περνούσαν και στην αρχή συνέχιζε να βρίσκεται η υπηρεσιακή κυβέρνηση Δεμερτζή, που στις αρχές Μάρτη 1936 αντικατέστησε τον Παπάγο στο υπουργείο Στρατιωτικών με τον Ι. Μεταξά. Ιδιαίτερος στην υπουργοποίηση ήταν ο ρόλος του Δημ. Λαμπράκη.

Τελικά, η εντολή σχηματισμού κυβέρνησης ανατέθηκε από τον Γεώργιο τον Β' στον Δεμερτζή, που στις 14 Μάρτη σχημάτισε τη δεύτερη κυβέρνησή του. Σε αυτήν την κυβέρνηση ο Μεταξάς έγινε αντιπρόεδρος, ενώ παρέμεινε και υπουργός των Στρατιωτικών και της Αεροπορίας.

Θα μπορούσε να είχε σχηματίσει κυβέρνηση ο Σοφούλης (Κόμμα Φιλελευθέρων) έχοντας την ψήφο ανοχής του Παλλαϊκού Μετώπου, που στο κάτω της γραφής είχε συνάψει μαζί του Σύμφωνο. Όμως ο Σοφούλης δε δέχτηκε και κατέθεσε την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης στο βασιλιά. Ήταν μάλιστα εκείνος που πρότεινε στον Γεώργιο να ανατεθεί η νέα κυβέρνηση στον Δεμερτζή, με τον όρο να παραμείνει υπουργός των Στρατιωτικών ο Ι. Μεταξάς! Αργότερα, όταν κατέληξαν σε συμφωνία οι Σοφούλης - Θεοτόκης, δέχτηκαν τη θέση του βασιλιά να αναλάβει η νέα κυβέρνηση την 1η Οκτώβρη 1936! Δηλαδή, όπως εξελίχτηκαν τα πράγματα, μετά την κήρυξη της δικτατορίας...

Αυτές οι εξελίξεις λάβαιναν χώρα τη στιγμή που είχαν αρχίσει να φουντώνουν οι συνδικαλιστικοί αγώνες της εργατικής τάξης και της αγροτιάς, που αντιμετώπιζονταν από τις κυβερνήσεις με ξυλοδαρμούς, συλλήψεις, ακόμη και με ένοπλες επιθέσεις. Στις 4 Μάρτη δολοφονήθηκε σε επίθεση της αστυνομίας, ο φοιτητής της Ιατρικής Αλ. Σωτηριάδης.

Στις 28 Μάρτη 1936, το ΚΚΕ με μανιφέστο που δημοσίευσε τόνιζε: «Εργαζόμενοι! Μπρος στα μάτια σας, κάτω από τη σκέπη της μοναρχίας, εξυφάνεται η πιο αντιλαϊκή, η πιο άτιμη, η πιο εγκληματική συνωμοσία. Αρχηγός της συνωμοσίας αυτής είναι ο Μεταξάς. Συνεργάτες του και συνένοχοί του είναι όλα τα πλουτοκρατικά κόμματα, από τα αντιβενιζελικά που πλειοδοτούν στα αντιλαϊκά μέτρα και σχέδια της κυβέρνησης, ίσα με τα βενιζελικά, που στηρίζουν την κυβέρνηση και την αντιλαϊκή πολιτική της».¹

Στο μεταξύ, στις 13 Απρίλη πέθανε ξαφνικά και ο πρωθυπουργός Δεμερτζής. Και ο βασιλιάς έκανε πρωθυπουργό τον Ι. Μεταξά. Τον όρκισε το ίδιο απόγευμα, δίχως να πάρει τη γνώμη της Βουλής! Το σχέδιο προχωρούσε... Στις 26 Απρίλη 1936 ο Δημ. Λαμπράκης έγραφε στο κύριο άρθρο του «Ελεύθερου Βήματος»:

«Τα εν τη Βουλή κόμματα είναι σχεδόν ασφαλές ότι δε θα περιορίσουν την ευμείνιάν των εις τα χειροκροτήματα (σ.σ.: πλην των βουλευτών του Παλλαϊκού Μετώπου, που φυσικά δεν είχαν χειροκροτήσει) με τα οποία υπεδέχθησαν χθες το απόγευμα τας προγραμματικές δηλώσεις του κ. Πρωθυπουργού, αλλά θα περιβάλουν την κυβέρνησιν ταύτην και διά της θετικής ψήφου εμπιστοσύνης των».²

Και πράγματι. Το Κόμμα των Φιλελευθέρων (των Βενιζέλου - Σοφούλη) έδωσε ψήφο εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση Μεταξά! Το ίδιο και ο Γεώργιος Καφαντάρης! Το Λαϊκό Κόμμα έδωσε ψήφο ανοχής. Το ίδιο και ο Ι. Θεοτόκης. Την καταψήφισαν οι βουλευτές του Παλλαϊκού Μετώπου και οι Γ. Παπανδρέου, Κ. Βλαχοθανάσης και Ανδρ. Δενδρινός. Υπήρξαν και 4 αποχές. Τα «υπέρ» ήταν 241 ψήφοι. Αρα, όλα τα αστικά κόμματα άνοιξαν το δρόμο στη δικτατορία ανοιχτά και επισήμως... Έδωσαν στον Μεταξά την εξουσία!!

Ταυτόχρονα, εντεινόταν ο αντικομμουνισμός και ο αντισοβιετισμός. Στην πρώτη γραμμή των λάβρων αρθρογράφων αντικομμουνιστικού μένους βρισκονταν οι Γ. Παπανδρέου και Αλ. Παπαναστασίου.

Το ΚΚΕ επέμενε να προειδοποιεί για την επερχόμενη δικτατορία και να καλεί σε δράση για τη ματαίωσή της. Να τι υπογράμμιζε η απόφαση της 2ης Ολομέλειας της ΚΕ τον Ιούνιο του 1936:

«6. Μπροστά στο λυσσασμένο φασιστικό ξεφάντωμα και τις μαζικές εκτελέσεις εργαζομένων στη Θεσσαλονίκη και το Βόλο από τη μοναρχοπλουτοκρατική κυβέρνηση και τον άμεσο κίνδυνο εγκαθίδρυσης ανοιχτής φασιστικής δικτατορίας, το Κομμουνιστικό Κόμμα καλεί όλες τις οργανώσεις και όλο τον εργαζόμενο λαό στην πιο ανειρήνευτη πάλη για τη ματαίωση των καθημερινών φασιστικών μέτρων, για το χάλασμα των φασιστικών δικτατορικών σχεδίων των Μεταξά - Σκυλακάκη, εκπροσώπων της μοναρχίας, της ντόπιας πλουτοκρατίας και των ξένων ληστών. Η 2η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ δίνει εντολή σε όλες τις κομματικές καθοδηγήσεις και στο Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής να πάρουν όλα τα μέτρα για την αποφασιστική αντιμετώπιση των εγκληματικών φασιστικών σχεδίων των εχθρών του λαού. Για την απόκρουση των φασιστών δολοφόνων του της πλουτοκρατικής ολιγαρχίας, που αντί για ψωμί του χαρίζουν σφαίρες, ο λαός, σε αδελφική συνεργασία με το στρατό, έχει υποχρέωση και καθήκον, κατά το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης, να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα της μαζικής πάλης. Κάθε μέσο μαζικής λαϊκής πάλης που χρησιμοποιείται για την υπεράσπιση του ψωμιού, της λευτεριάς, της ζωής και της ειρήνης του λαού ενάντια στην πλουτοκρατική φασιστική ολιγαρχία, είναι νόμιμο, αναγκαίο και επιβεβλημένο».³

Ομως, τα αστικά κόμματα είχαν αποφασίσει να παραδώσουν την εξουσία. Και είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι εκείνη η Βουλή ενέκρινε στις 30 Απρίλη ψήφισμα, με το οποίο διέκοπτε τις εργασίες της για πέντε μήνες (!), μέχρι τις 30 Σεπτέμβρη! Τις διέκοψε για πολλά χρόνια, αφού στις 4 Αυγούστου 1936 κηρύχτηκε η βασιλομεταξική δικτατορία.

Τα πράγματα εξελίχθηκαν έτσι, που, δίχως καμιά υπερβολή, πρέπει να πούμε ότι η τεταρτοαυγουστιανή δικτατορία του 1936 ήταν δημιούργημα της εγχώριας πλουτοκρατίας (Μποδοσάκης, Κανελλόπουλος κ.ά.), του Παλατιού, του Κόμματος των Φιλελευθέρων και των Εγγλέζων. Και, βεβαίως, του Λαϊκού Κόμματος. Με άλλα λόγια, του συνόλου του αστικού κόσμου και της Μεγάλης Βρετανίας, η οποία διατηρούσε στην Ελλάδα και ενίσχυε (σχεδόν προνομιακά) μεγάλα οικονομικά, πολιτικά και στρατηγικά συμφέροντα. Ήταν αυτή που είχε το πάνω χέρι από την πλευρά του ξένου παράγοντα, λήστευε το λαϊκό ιδρώτα και τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας.

Η όλη προετοιμασία της δικτατορίας αποτελεί την καλύτερη απάντηση σε εκείνους που επικρίνουν το ΚΚΕ, επειδή δεν μπόρεσε να την αποτρέψει! Γιατί υπάρχουν και τέτοιοι, που ακόμη και σήμερα ισχυρίζονται ότι το ΚΚΕ θα είχε συμβάλει στην αποτροπή της, αν είχε επιμείνει περισσότερο στη σύμπραξη με αντιφασιστικές δυνάμεις! Και μάλιστα υπάρχουν τέτοιοι ισχυρισμοί, όταν, στις 7 Ιούνιο 1936, τότε που ο Μεταξάς όρισε υπουργό Εσωτερικών τον υποστηρικτή δικτατορικών λύσεων Θ. Σκυλακάκη και στον Τύπο υπήρχαν δημοσιεύματα για επικείμενη δικτατορία, ο Θ. Σοφούλης έλεγε:

«Ο κ. Πρωθυπουργός δεν σκέπτεται τοιούτον τι. Περί αυτού είμαι πεπεισμένος και ο κόσμος πρέπει να ησυχάσει και να μη δίδη πίστιν εις τοιαύτας σκοπίμους διαδόσεις».⁴ Και τη στιγμή που ο Σοφ. Βενιζέλος διαπραγματεύονταν με τον Μεταξά την εγκαθίδρυση δικτατορικής διακυβέρνησης, όπου ο ίδιος θα ήταν αντιπρόεδρος της κυβέρνησης!

Πρέπει να σημειωθεί το εξής ζήτημα, που αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της 20ετίας που προηγήθηκε της τεταρτοαυγουστιανής δικτατορίας: Την επιβολή των στρατιωτικών δικτατορικών «λύσεων» δεν την επιχειρούσαν και πραγματοποιούσαν μόνο οι λεγόμενες δεξιές ή ακροδεξιές δυνάμεις, αλλά και οι φιλελεύθερες. Η δικτατορία που εγκαθίδρυσε ο στρατηγός Θεόδ. Πάγκαλος τον Ιούνιο του 1925 ήταν δημιούργημα του «κεντρώου» χώρου. Ο ίδιος ο Πάγκαλος είχε πρωτοστατήσει στην εκτέλεση των «6». Αλλά και την 1η Μάρτη 1935, το κίνημα στρατιωτικών μονάδων που ξεκίνησε από τη Θεσσαλονίκη είχε την καθοδήγηση των Ελευθ. Βενιζέλου και Ν. Πλαστήρα.

Ως προς τις δικτατορικές διαθέσεις και αντιδράσεις των «κεντρώων» πολιτικών κομμάτων είναι χαρακτηριστικό, ανάμεσα σε πολλά άλλα, και το εξής γεγονός: Ενώ έβγαιναν τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών της 5ης Μάρτη 1933, ο Πλαστήρας είπε στον Βενιζέλο:

«Χάνουμε τας Αθήνας! Θα γίνουν ταραχές, συλλήψεις βενιζελικών, δολοφονίες και Κύριος οίδε τι άλλο! Γι' αυτό εγώ σκέπτομαι να πάω στους συνοικισμούς, να εξεγείρω τους πρόσφυγας και να τους φέρω εις την πόλιν για να ζητήσουν την εγκαθίδρυσιν δικτατορίας. Θα κάμουμε ό,τι και στην Ιταλία, που, χάρις στο φασισμό, προοδεύει».⁵ Και ο Βενιζέλος του

απάντησε:

«Η Ιταλία επήγαινε καλά, διότι εκεί υπήρχε δικτάτωρ. Εγώ δε νομίζω, αγαπητέ φίλε στρατηγέ Πλαστήρα, ότι είσαι ικανός να κάμης τον δικτάτορα ως ο Μουσολίνι. Όχι μόνον δεν είσαι ικανός, αλλά δεν έχεις και την πλειάδα, τας εκατοντάδας των εκλεκτών συνεργατών του Μουσολίνι!». ⁶ Ο Πλαστήρας, ωστόσο, προχώρησε στο εγχείρημά του, αλλά το πραξικόπημά του απέτυχε...

Παρ' όλα αυτά, και σήμερα που έχουν συμπληρωθεί δύο τρίτα ενός αιώνα, συνεχίζονται να γράφονται ανάλογες επικριτικές απόψεις, όπως η παρακάτω:

«Η στιγμή της αλήθειας για το ΚΚΕ ήρθε με το πραξικόπημα των βενιζελικών αξιωματικών την 1η Μάρτη 1935. Η στάση των κομμουνιστών απέναντι στο κίνημα ήταν σαφέστατα εχθρική και όλες οι οργανωμένες δυνάμεις του κομμουνιστικού κινήματος στράφηκαν εναντίον του πραξικοπήματος. Ας μην ξεχνάμε ότι ο Ριζοσπάστης προκάλεσε τεράστια ζημιά στους οπαδούς του Βενιζέλου και του Πλαστήρα δημοσιεύοντας σημαντικές πληροφορίες για την οργάνωση και το χρονοδιάγραμμα του πραξικοπήματος λίγες μέρες πριν αυτό εκραγεί!». ⁷...

Το ΚΚΕ έκανε πολύ σωστά που κατήγγειλε κάθε απόπειρα στρατιωτικού πραξικοπήματος, απ' όποια πλευρά κι αν προερχόταν. Αυτή τη στάση κράτησε και στο αποτυχημένο κίνημα της 1ης Μάρτη 1935. Και επικρίθηκε στη συνέχεια, από διάφορες πλευρές, επειδή ο «Ριζοσπάστης» δημοσίευσε πληροφορίες για το πραξικόπημα, προτού αυτό εκδηλωθεί! Επρεπε, σύμφωνα με τους επικριτές, να το υποστηρίξει επειδή προερχόταν από το «κέντρο» και στρεφόταν κατά της «δεξιάς»!

Στρεφόταν κατά του λαού! Κατά της «δεξιάς» στρεφόταν μόνο στη βάση του ποιος θα διαχειρίζεται την εξουσία. Και, βεβαίως, ο καυγός για τη διαχείριση της εξουσίας ουδέποτε απέτέλεσε αντικειμενικό κριτήριο για τις προθέσεις και το φιλολαϊκό χαρακτήρα της πολιτικής κάθε κόμματος.

Επιβεβαιώνεται αυτό από την πολιτική των «κεντρώων» κυβερνήσεων, που συναγωνίστηκαν και πολλές φορές ξεπέρασαν τις «δεξιές» στην επίδειξη αγριότητας κατά του εργατικού και λαϊκού κινήματος και του ΚΚΕ. «Και δεν είναι τυχαίο ότι το σύνθημα για τη φυσική εξόντωση των κομμουνιστών το έδωσε ο μεγαλύτερος ηγέτης του ελληνικού αστισμού, ο Βενιζέλος (...). Επί κυβερνήσεως Βενιζέλου, μεταξύ 1929 και 1932, έγιναν 11.400 συλλήψεις και 2.130 καταδικές, ενώ από τις επιτροπές ασφαλείας εκτοπίστηκαν πάνω από 200 άτομα. Στο ίδιο διάστημα κακοποιήθηκαν 1.355 άτομα, και 120 φαντάροι πέρασαν τη στρατιωτική τους θητεία στον πειθαρχικό ουλαμό του Καλπακίου. Δύο καταδικάστηκαν σε θάνατο στις 28 Νοεμβρίου 1930. Πρόκειται για τα στελέχη της ΟΚΝΕ Μαρκοβίτη και Πανούση, που η ποινή τους μετατράπηκε σε ισόβια ύστερα από τεράστια λαϊκή κινητοποίηση. Στην ίδια δίκη καταδικάστηκαν σε ισόβια οι Κ. Γαμβέτας και Δ. Βλαντάς, σε 7 χρόνια φυλακή οι Αδαμόπουλος και Τσακίρης και σε δύο χρόνια ο Κορδέλης». ⁸

Ακόμα: Η κυβέρνηση Βενιζέλου ψήφισε στη Βουλή το Νόμο 4229/1929 «Περί μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών των πολιτών». Ήταν το περιβόητο «Ιδιώνυμο», με το οποίο:

«Οστις επιδιώκει την εφαρμογήν ιδεών εχουσών ως έκδηλον σκοπόν την διά βιαιών μέσων ανατροπήν του κρατούντος κοινωνικού συστήματος ή την απόσπασιν μέρους εκ του όλου της Επικρατείας ή ενεργεί υπέρ της εφαρμογής αυτών προσηλυτισμόν, τιμωρείται με φυλάκισιν τουλάχιστον έξι μηνών. Προς τούτοις, επιβάλλεται διά της αποφάσεως και εκτοπισμός ενός μηνός έως δύο ετών, εις τόπον εν αυτή οριζόμενον».

Η τεταρτοαυγουστιανή δικτατορία κηρύχθηκε στο διάστημα που οι δημοκρατικές ιμπεριαλιστικές χώρες έδιναν τα πάντα στη Γερμανία του Χίτλερ, προσπαθώντας να την στρέψουν κατά της Σοβιετικής Ένωσης. Οι χώρες των Βαλκανίων - ιδιαίτερα η Ελλάδα, που είναι και μεσογειακή χώρα - τους ήταν απαραίτητο ελεγχόμενο στήριγμα στα σχέδιά τους.

Ηθελαν ένα λαό αλυσοδομένο. Και βεβαίως η προώθηση του στηρίγματος προϋπέθετε έντονο αντικομμουνισμό και αντισοβιετισμό, παράνομο ΚΚΕ, πλήρως ελεγχόμενα συνδικάτα και Τύπο. Αυτή η επιδίωξη και οι εσωτερικές αντιθέσεις της ελληνικής κοινωνίας, με τις οποίες ήταν στενά δεμένη, αποτέλεσαν τους λόγους που επιβλήθηκε η δικτατορία της 4ης Αυγούστου.

Με άλλα λόγια, η τεταρτοαυγουστιανή δικτατορία ήταν η πολιτική έκφραση των συμφερόντων της αστικής τάξης στο επίπεδο της διακυβέρνησης. Ήταν η αναγκαία δύναμη στήριξης και ενίσχυσης του ελληνικού καπιταλισμού - στο πλαίσιο του ιμπεριαλιστικού συστήματος - σε συνθήκες προετοιμασίας του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Αυτά αποδεικνύονται ανάγλυφα τόσο από την εσωτερική όσο και από την εξωτερική πολιτική που εφάρμοσε. Και ακριβώς επειδή αποτελούσε την πιο ακραία έκφραση του αντικομμουνισμού, ήταν υποχρεωμένη να αντιπαράξει μια «νέα» ιδεολογία, η οποία θα αντικαθιστούσε την ιδεολογία της «Μεγάλης Ιδέας», που από τα χρόνια της Μικρασιατικής Καταστροφής και της Συνθήκης της Λοζάνης είχε συντριβεί και μάλιστα με τον πιο επονειδιστο για την αστική τάξη τρόπο. Αυτόν το ρόλο επιδίωξε να παίξει με το μανδύα της ιδεολογίας του «Γ' Ελληνικού Πολιτισμού». Και ενίσχυσε το αστικό κράτος και τους μηχανισμούς του σε τέτοιο βαθμό, που καμιά κοινοβουλευτική δικτατορία δε θα μπορούσε να εξασφαλίσει.

Το γιατί επιβλήθηκε η δικτατορία το έχει πει με δωρική σαφήνεια ο ίδιος ο Μεταξάς:

«Η αδιάκοπος φροντίς διά την στερέωσιν του αστικού καθεστώτος με όλας τας αναγκαίας θυσίας διά το σύνολον της κοινωνίας και ιδίως διά τας ενδεείς τάξεις». ⁹

Βεβαίως, αποτελεί υπερβολή ο παραπάνω ισχυρισμός του Μεταξά, αφού η οργάνωση και η συνείδηση της εργατικής τάξης και των φτωχών - λαϊκών στρωμάτων δε βρίσκονταν σε τέτοιο επίπεδο που να κινδυνεύει το αστικό καθεστώς. Ωστόσο, υπήρξαν σημαντικά γεγονότα, τα οποία δυσκόλευαν τις κινήσεις και τους χειρισμούς της αστικής τάξης μπροστά στα νέα διεθνή δεδομένα. Στα γεγονότα αυτά σημαντική, αν όχι την πρώτη θέση, κατέχουν εκείνα της 9ης Μάη 1936 με την Θεσσαλονίκη, όπου τμήματα του στρατού ενώθηκαν με τους απεργούς καπνεργάτες και άλλους εργάτες και υπήρξαν συγκρούσεις με τις αστυνομικές δυνάμεις. Το αποτέλεσμα ήταν να υπάρχουν 9 νεκροί ¹⁰, 32 βαριά τραυματισμένοι και 250 τραυματισμένοι ελαφρά. Στην ουσία, η λαϊκή κινητοποίηση πήρε τέτοιες διαστάσεις, που η Θεσσαλονίκη καταλήφθηκε από τους διαδηλωτές. Αλλά και στις 3 Ιούνη 1936 η χωροφυλακή στο Βόλο, προκειμένου να διαλύσει συγκέντρωση των απεργών κλωστοϋφαντουργών, δολοφόνησε έναν και τραυμάτισε επτά.

Αναφερόμενος τότε ο Θ. Σοφούλης στην επίκληση του κομμουνιστικού κινδύνου, από τη μια τον απέρριπτε ως μη πραγματικό, αλλά ταυτόχρονα έκανε μια ειλικρινή ταξική τοποθέτηση. Στο υπόμνημά του προς τον βασιλιά Γεώργιο Β'

(Δεκέμβρης 1936) έγραψε:

«Αλλ' εάν ο κ. Πρωθυπουργός είχε στοιχεία, πειθοντα αυτόν, ότι ευρισκόμεθα προ ενός πραγματικού κινδύνου ανατροπής του καθεστώτος, είχε όλην την ευχέρειαν να αποτρέψει τον κίνδυνον διά μόνης της κηρύξεως του στρατιωτικού νόμου, παρεχομένης αναντιρρήτως και υπό της εθνικής αντιπροσωπείας της εγκρίσεως αυτής. Και λέγω αναντιρρήτως, διότι κατά τας συνεδριάσεις της συνταγματικής επιτροπής είχε διατυπωθή η γνώμη, ότι συμφέρει να κατοχυρωθή και υπό του Συντάγματος το πολίτευμα της Χώρας διά παντός μέτρου ασφαλείας κατά του κομμουνισμού, τιθεμένου εν ανάγκη εκτός νόμου».¹¹

Στη σύμπλεξη εσωτερικών και εξωτερικών λόγων που επέβαλαν τη φασιστικού τύπου δικτατορία, μπορεί ίσως κανείς να δώσει μεγαλύτερο βάρος στους εξωτερικούς παράγοντες. Όπως έχει σχετικώς υπογραμμιστεί, «εκρίθη, δηλαδή, ότι, ενόψει πολέμου, θα απετέλει υπερβολικήν πολυτέλειαν διά την Ελλάδα η δημοκρατική διακυβέρνησίς της, η οποία, κατά τον Μεταξάν, θα παρημποδίζε την πολεμικήν προπαρασκευήν»¹². Αλλά και οι εσωτερικοί δεν είναι αμελητέοι. Γιατί; "Η στάσις αυτή των δύο μεγάλων αστικών κομμάτων δεν ήτο ανεξήγητος. Ησθάνοντο, κατά βάθος, ότι ο Μεταξάς είχε δώσει την μόνην δυνατήν λύσιν διά την ένωσιν του αστικού κόσμου. Ησθάνοντο ότι το αστικόν καθεστώς, διά να υπερπηδήση την κρίσιν που είχε προκαλέσει ο από του 1916 μέχρι 1936 εμφύλιος πόλεμος, είχε ανάγκην να αναστείλη, επί τι χρονικόν διάστημα, τας δημοκρατικάς ελευθερίας"».¹³

Η παραπάνω άποψη συμπίπτει με την ερμηνεία που έχουν δώσει και μια σειρά άλλοι Έλληνες συγγραφείς, ως προς τις αιτίες που προκάλεσαν την τόσο οξυμένη (αιματηρή) σύγκρουση ανάμεσα στις δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις (βενιζελικών - αντιβενιζελικών) και που τελικά, όπως υποστηρίζουν, τα πράγματα στη μεταξύ τους σχέση έφτασαν σε τέτοιο σημείο, ώστε, για να μη συνεχιστεί ο καταστροφικός αγώνας αλληλοεξόντωσης, αποδέχτηκαν συναινετικά, ως μόνη λύση, την εγκαθίδρυση της δικτατορίας. Στο πλαίσιο της παραπάνω εκτίμησης έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι η σύγκρουση αυτών των δύο παρατάξεων ήταν σύγκρουση ταξική, επειδή στην αντιπαράθεση έπαιρνε μέρος και η μεγάλη μάζα των μικροαστικών στρωμάτων!

Δεν επρόκειτο για σύγκρουση ταξική. Η υποτιθέμενη ταξική σύγκρουση έχει τόση βάση όση έχει και η άποψη που υποστηρίζει ότι, επειδή τα αστικά κόμματα ακολουθούνται από τα μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης και άλλων λαϊκών στρωμάτων είναι κόμματα του λαού! (Εξάλλου και στο Μεσοπόλεμο τα αστικά κόμματα τα ακολουθούσε η πλειοψηφία της εργατικής τάξης). Όπως, επίσης, με την άποψη που υποστηρίζει ότι τα μικροαστικά στρώματα αποτελούν κάποια ιδιαίτερη τάξη. Γι' αυτό και το σωστό είναι να κάνουμε λόγο για ενδοαστικές αντιθέσεις, που συμπλέκονταν με τις διεθνείς αντιθέσεις του καπιταλισμού.

Αρχικώς πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τις μεταξύ τους αντιθέσεις τα αστικά κόμματα τις πυροδοτούσαν παραπέρα τα ίδια, ώστε, μέσω της τεχνητής πόλωσης, να κρατούν εγκλωβισμένο το λαό. Ωστόσο, αυτές οι αντιθέσεις είχαν και αντικειμενική βάση.

Τις οξύτατες αντιθέσεις ανάμεσα στις αστικές πολιτικές δυνάμεις συνέχιζε εκείνα τα χρόνια να πυροδοτεί η συντριβή από την ήττα και η καταστροφή στη Μικρά Ασία, με ό,τι αυτή συνεπαγόταν. Η εγκατάσταση στην Ελλάδα ενάμισι εκατομμυρίου ξεριζωμένων από τη Μικρασία, που προστέθηκαν στα υπόλοιπα εκατομμύρια των εγχώριων εξαθλιωμένων λαϊκών μαζών, όξυνε τις αντιθέσεις. Και οι δύο βασικές πολιτικές παρατάξεις της αστικής τάξης υπόσχονταν λύση στα προβλήματα, δίχως βεβαίως να την πραγματοποιούν. Έτσι, ο παραπλανημένος αυτός κόσμος στρεφόταν τότε στη μία και τότε στην άλλη παράταξη, που, για να τον εγκλωβίζει σε βάρος της αντίπαλης, κατέφευγε στη δημιουργία κλίματος οξύτητας και δημαγωγίας δίχως φιλολαϊκό περιεχόμενο. Βεβαίως, το ίδιο γινόταν και πριν το 1922, όμως σε συνέχεια απέκτησε μεγαλύτερες διαστάσεις. Επιπλέον, η νίλα από την εκστρατεία στη Μικρασία είχε οδηγήσει στην εκτέλεση των έξι επιφανών παραγόντων του «Λαϊκού Κόμματος» (Δημήτριος Γούναρης, Γεώργιος Χατζηγιάννης, Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, Νικόλαος Στράτος, Γεώργιος Μπατατζής, Νικόλαος Θεοτόκης). Αυτοί, και μεν είχαν μεγάλες ευθύνες για ό,τι συνέβη, αλλά σε τελευταία ανάλυση ήταν τα εξιλαστήρια θύματα της πολιτικής που εφάρμοσαν όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις («δεξιές» και «κεντρώες»), με ιδεολογικό μανδύα και σημαία τη «Μεγάλη Ιδέα», που κάλυπτε την επιδίωξη της αστικής τάξης να πάρει μεγάλο κομμάτι από την «πίτα» που λεγόταν Τουρκία. Αυτή η επιδίωξη συνέπεσε καταρχήν με τα συμφέροντα των Αγγλογάλλων να εξασφαλίσουν για λογαριασμό τους τα Στενά και τα πετρέλαια της περιοχής. Όταν αυτόν το στόχο μπόρεσαν να τον πραγματοποιήσουν «πουλώντας» την ελληνική αστική τάξη και πηγαίνοντας με την τουρκική, τότε επήλθε η καταστροφή: Στράφηκαν κατά της Ελλάδας...

Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό. Και όπως τηλεγραφούσε ο Έλληνας πρεσβευτής στη Ρώμη:

«Οι κυβερνώντες την Ιταλίαν ελπίζουν ότι, ηττωμένης της Γερμανίας, θα επιστή η ώρα του διαμελισμού της Μικράς Ασίας, θα εγκατασταθή δε και η Ιταλία εν αυτή. Υποθέτουν ευλόγως ότι η Ρωσία, διά των αρμενικών επαρχιών της Τουρκίας, θα κατέλθη εις Μεσόγειον αντίκρου της Κύπρου. Η Γαλλία θα λάβη την Συρίαν και η Αγγλία την Αραβίαν. Θα απομείνη ικανός διά την Ιταλίαν χώρος προς όυσμάς των ρωσικών κτήσεων. Μετά δυσφορίας μεγάλης προβλέπουν οι Ιταλοί ότι είναι αδύνατον να μη ληφθή υπ' όψιν η Ελλάς. Επειδή η Σύμυρνη και η κοιλάς του Μαιάνδρου είναι περιζήτητοι, δε φαντάζονται οι Ιταλοί ότι θα δοθή εις ημάς. Θα καταβάλουν δ' άλλως πάσαν προσπάθειαν όπως ελάχιστα κληρονομήσωμεν εν Μικρά Ασία».¹⁴

Και φυσικά, δεν πρέπει να παραγνωριστεί το γεγονός ότι και η ελληνική αστική τάξη της Μικρασίας, που εκμεταλλευόταν Έλληνες και Τούρκους εργάτες, πίεζε για την κατάκτηση της περιοχής από τον ελληνικό στρατό και σε συνέχεια για την προσάρτηση της Μικρασίας από το ελληνικό κράτος (ο μητροπολιτής Σύμυρνης Χρυσόστομος, που τελικά σφαγιάστηκε από τους Τούρκους, ήταν από τους πιο ένθερμους κήρυκες της «Μεγάλης Ιδέας»).

Αργότερα, μετά το στρατιωτικό κίνημα του 1935, οι αντιβενιζελικοί εκτέλεσαν τους βενιζελικούς στρατηγούς Παπούλα και Κοιμήση και τον επίλαρχο Βολάνη, γεγονός που έριξε και άλλο λάδι στη φωτιά.

Οι ενδοαστικές αντιθέσεις και οι εκατέρωθεν αιματοχυσίες ήταν καθημερινό φαινόμενο στην εικοσαετία που είχε προηγηθεί του 1936 και είχαν διχάσει το λαό σε δύο αντιμαχόμενες μερίδες (βενιζελικούς - αντιβενιζελικούς), που βρίσκονταν κυριολεκτικά στα μαχαίρια. Επρόκειτο για την ενσωμάτωση των λαϊκών δυνάμεων στις δύο βασικές δυνάμεις του αστικού πολιτικού κόσμου, που και τις δύο χαρακτήριζε, όπως ήταν φυσικό, ο αντικομμουνισμός και η επίθεση στα λαϊκά δικαιώματα και στις λαϊκές ελευθερίες. Η κατάσταση, από την άποψη της χειραφέτησης τμήματος των λαϊκών δυνάμεων,

άρχισε, σ' ένα μικρό βαθμό, ν' αλλάζει μετά την έλευση στην Ελλάδα των προσφύγων της Μικρασίας. Και αυτό, μόνο όταν οι υποσχέσεις των βενιζελικών κυβερνήσεων, που είχαν πάρει τους πρόσφυγες υπό την ...προστασία τους, ότι θα λύσουν τα προβλήματά τους, άρχισαν να εξανεμίζονται και ορισμένοι κατάλαβαν τον εμπαιγμό.

Η όξυνση των ενδοαστικών αντιπαραθέσεων είχε ως βάση την πορεία ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού, που σε μια φάση της συνέπεσε με το γεγονός ότι η διαμόρφωση των ορίων του ελληνικού κράτους, που κατέληξε να αποκρυσταλλωθούν οριστικά με τη Συνθήκη της Λοζάνης, πραγματοποιούνταν, όταν οι αντιθέσεις ανάμεσα στις καπιταλιστικές χώρες οδηγούσαν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και η Ελλάδα βρισκόταν ήδη ενσωματωμένη στο σύστημα του ιμπεριαλισμού, συμμετέχοντας στη συνέχεια και στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Και που στη διάρκεια του η βενιζελική παράταξη πήρε το μέρος της Αντάντ (Γαλλία κ.ά.), ενώ τότε τα Ανάκτορα ήθελαν η Ελλάδα ν' ακολουθήσει την πλευρά της Γερμανίας, μέσω της «ουδετερότητας». Το παραπάνω θέμα κατανοείται καλύτερα, αν το δει κανείς σε συνδυασμό με τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που συντελούνταν εκείνα τα χρόνια, αλλά και με την αντίστοιχη προσπάθεια της τουρκικής αστικής τάξης να ανατρέψει το φεουδαρχικό οικοδόμημα και να έρθει αυτή στην εξουσία. Αρα και με το γεγονός ότι και την Τουρκία οι μεγάλες ιμπεριαλιστικές χώρες προσπαθούσαν (η καθεμιά για λογαριασμό της) να την προσεταιριστούν, αξιοποιώντας και τα αστικά κινήματα που έφεραν τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το ίδιο, βεβαίως, συνέβαινε με τις αναδυόμενες αστικές τάξεις άλλων βαλκανικών χωρών, που επιδίωκαν κι αυτές τη διαμόρφωση του δικού τους εθνικού χώρου. Αυτό ακριβώς τις έφερνε, μεταξύ τους και την καθεμιά χωριστά, σε σύγκρουση με άλλες.

Βεβαίως, σημαντικό ρόλο έπαιζε ο λαϊκός παράγοντας. Ο εμπαιγμός που υφίστατο ο λαός είχε οδηγήσει σε μαχητικές διεκδικήσεις, ενώ είχε προωθηθεί και η συνδικαλιστική οργάνωση της εργατικής τάξης, αλλά και της φτωχής αγροτιάς. Ιδιαίτερα, όμως, είχε δημιουργηθεί το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας (1918 - ΣΕΚΕ), που το 1924, στο 3ο έκτακτο Συνέδριό του, μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (Ελληνικό Τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς). Κατά συνέπεια, η ανάγκη του ελληνικού καπιταλισμού να αναπτυχθεί, προχωρούσε μέσα σε συνθήκες όξυνσης των κοινωνικών αντιθέσεων και μιας ορισμένης ανάπτυξης της ταξικής πάλης, που συμπλέκονταν με τις διεθνείς αντιθέσεις του καπιταλισμού, καθώς και με την υποδεέστερη θέση που είχε η Ελλάδα στο καπιταλιστικό σύστημα, που βεβαίως περιλάμβανε και το χαρακτηριστικό της εξάρτησής της από μεγάλες καπιταλιστικές χώρες.

Στο θέμα της όξυνσης που πήραν οι αντιθέσεις, πρέπει να υπογραμμιστεί και ο ρόλος της μοναρχίας. Η μοναρχία εγκαθιδρύθηκε στην Ελλάδα μερικά χρόνια μετά το τέλος της επανάστασης του 1821 και η εμφύτευσή της ήταν προϊόν της σύμπραξης των ελληνικών κυβερνήσεων, του νεοσύστατου ελληνικού κράτους και ξένων κυβερνήσεων, με στόχο να αποτελέσει έναν ισχυρό μοχλό κατά των λαϊκών δυνάμεων, που διεκδικούσαν ελευθερίες και δικαιώματα, που ήθελαν δηλαδή η επανάσταση του 1821 ν' αποκτήσει μεγαλύτερο βάθος ως προς τα αποτελέσματά της (μοίρασμα της γης στο λαό κ.ά.). Η μοναρχία έπαιξε από τότε και σε συνέχεια τον κατασταλακτικό ρόλο της, συνέβαλε στην ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής. Στα χρόνια της 4ης Αυγούστου, που η μοναρχία απετέλεσε τον έναν πυλώνα της, η συγκέντρωση και συγκεντροποίηση του κεφαλαίου προχώρησε με γρήγορους ρυθμούς, ενώ ενισχύθηκε ο παρεμβατικός ρόλος του κράτους στην οικονομία, καθώς και η στενότερη σύνδεση του βιομηχανικού με το τραπεζικό κεφάλαιο, όπως έχουν αποδείξει οικονομικοί μελετητές αυτής της περιόδου.

Ταυτόχρονα, η μοναρχία προσπαθούσε να ενισχύει τα πολιτικοστρατιωτικά της στηρίγματα και να διαμορφώνει επιρροή και μηχανισμούς που θα αναβαθμίζουν το δικό της ρόλο. Αυτό την έφερνε σε σύγκρουση με τμήματα του κοινοβουλευτικού αστικού πολιτικού κόσμου. Οξύνε τις υπάρχουσες αντιθέσεις. (Μήπως δεν έγινε κάτι παρόμοιο και στη μεταπολεμική Ελλάδα, ιδιαίτερα στα χρόνια 1963 - 1967, κάτω βεβαίως από αλλαγμένες, αλλά σε πολλά παρόμοιες, καπιταλιστικές συνθήκες;).

Από την άλλη, στην όξυνση των ενδοαστικών αντιθέσεων στην Ελλάδα συνέβαλε και η νέα διεθνής κατάσταση, το γεγονός, δηλαδή, ότι τα σύννεφα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου είχαν αρχίσει προ πολλού να συσσωρεύονται, ως αποτέλεσμα των αντιθέσεων του ιμπεριαλιστικού κόσμου. Ετσι, το Κόμμα των Φιλελευθέρων (Βενιζέλος) προσανατολιζόταν προς την Ιταλία του Μουσολίνι, άλλες μερίδες της αστικής τάξης (π.χ. η εφημερίδα «Εστία») προς τη Γερμανία και άλλες (π.χ. Λαμπράκης) παρέμεναν σταθερά με το μέρος της Μ. Βρετανίας. (Είναι γνωστό, για παράδειγμα, ότι ο Ελευθ. Βενιζέλος αντιπάτηκε στο Βαλκανικό Σύμφωνο του 1934, όταν έγινε γνωστό το μυστικό πρωτόκολλο που το συνόδεε και το οποίο υποχρέωνε τις 4 χώρες που το υπέγραψαν - Ελλάδα-Γιουγκοσλαβία-Τουρκία-Ρουμανία - να αποκρούσουν από κοινού και με τα όπλα ενδεχόμενη επίθεση από την πλευρά της Ιταλίας και της Γερμανίας!). Ταυτόχρονα, είχε πραγματοποιηθεί και νικήσει η μεγάλη Οχτωβριανή Σοσιαλιστική Επανάσταση και η Σοβιετική Ένωση ήταν μια πραγματικότητα παγκόσμιας σημασίας και ρόλου.

Τα γεγονότα εκείνης της περιόδου, καθώς και τα όσα ακολούθησαν αμέσως μετά, είναι από εκείνα που αποδεικνύουν ανάγλυφα πόσο οι αντιθέσεις ανάμεσα στις αστικές δυνάμεις είναι ασήμαντες για τα λαϊκά συμφέροντα. Στα χρόνια που ακολούθησαν μετά το στρατιωτικό κίνημα στο Γουδί (1909) οι κυβερνήσεις Βενιζέλου πήραν μέτρα εκσυγχρονισμού του καπιταλιστικού συστήματος, μέτρα εδραίωσης και ισχυροποίησής του. Το κοινοβουλευτικό σύστημα απαλλάχτηκε από τις απαρχαιωμένες δομές του, θεσπίστηκε η Εργατική Νομοθεσία και αναγνωρίστηκε νομικά ο συνδικαλισμός, ένα μέρος της γης μοιράστηκε σε ακτήμονες, ενώ προχώρησαν η φορολογική και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Παράλληλα, ισχυροποιήθηκαν οι ένοπλες δυνάμεις και επεκτάθηκαν τα ελληνικά σύνορα με νικηφόρους πολέμους. Για τις μεταρρυθμίσεις αυτές - και άλλες - γράφτηκε πολύ σωστά:

«Βέβαιον είναι ότι η φιλεργατική εκείνη πρόνοια απέτρεψε την απειλήν βίαιων εξεγέρσεων και επροστάτευσε την αστικήν τάξιν ασφαλέστερον από κάθε αστυνομικήν ή στρατιωτικήν εκ των υστέρων περιφρούρησιν».¹⁵

Βέβαιο είναι, επίσης, ότι από ένα χρονικό σημείο και έπειτα τα όρια αυτής της πολιτικής των Φιλελευθέρων είχαν εξαντληθεί (τέλη της δεκαετίας του '20). Μειώθηκαν κατά πολύ οι διαφορές τους ως προς τη διαχείριση του καπιταλιστικού συστήματος. Κι όμως, αυτές οι ασήμαντες για το λαό διαφορές (π.χ. δεξιών - κεντρώων κομμάτων, τότε βενιζελικών - αντιβενιζελικών) κυριάρχησαν για πολλές δεκαετίες, κρύβοντας τις πραγματικές κοινωνικές αντιθέσεις. Το ότι αυτές οι αντιθέσεις ήταν για το λαό ασήμαντες, το αποδεικνύει και ο ενθουσιασμός του Ελευθέρου Βενιζέλου για την υπουργοποίηση του Ι. Μεταξά:

«Στις 7 Μαρτίου συνέχαιρε τον Σοφούλη για την εκλογή του ως προέδρου (με τις ψήφους του Παλλαϊκού Μετώπου) της Βουλής, "ήτις εν συνδυασμῶ προς την αντικατάστασιν του υπουργού Στρατιωτικών (σ.σ.: του Παπάγου από τον Μεταξά), παρουσιάζει ευτυχῆ εξέλιξιν αποκαταστάσεως ομαλού πολιτικού βίου"»¹⁶!!! Και στις 9 Μάρτη 1936 ο Βενιζέλος έγραφε

στον Λουκά Ρούφο:

«Δεν είναι ανάγκη να σου ειπω πόσο ζωηρά είναι η χαρά μου, διότι ο Βασιλεύς απεφάσισε να πατάξει επί τέλους τας διηνεκείς επεμβάσεις των στρατιωτικών παραγόντων, απομακρύνοντας από την κυβέρνηση, μετά την τελευταίαν αυθάδειάν των, τους Παπάγον και Πλατήν και αναθέσας το υπουργείον των Στρατιωτικών εις τον Μεταξάν. Με την ενέργειάν του αυτήν ο Βασιλεύς ανέκτησε πλήρως ακέραιον το κύρος του, τόσον απαραίτητον διά την αποκατάστασιν της ψυχικής ενότητος του Ελληνικού Λαού και την οριστικήν επάνοδον της χώρας εις κανονικόν πολιτικόν βίον. Από μέσα από την καρδιά μου αναφωνώ: Ζήτω ο Βασιλεύς!»¹⁷!!!

Ο αντιλαϊκός φιλοδικτατορικός ρόλος των αστικών κομμάτων δε σταμάτησε στην παράδοση της εξουσίας στον Μεταξά και στην εγκαθίδρυση της δικτατορίας. Συνεχίστηκε και μετά την 4η Αυγούστου. Η «αντίδρασή» τους περιοριζόταν να κάνουν διαβήματα στο βασιλιά και να του ζητούν να πάρει πρωτοβουλίες κατά της δικτατορίας! Και ένα μήνα αργότερα, τα αστικά πολιτικά κόμματα έκαναν συμφωνία στο πρόγραμμα που θα εφάρμοζαν, εφόσον καλούνταν να διαδεχτούν τη δικτατορία! Τη συμφωνία υπέγραψαν όλοι οι αρχηγοί των πολιτικών κομμάτων (στο μεταξύ χιλιάδες κομμουνιστές και κομμουνίστριες βρίσκονταν στις φυλακές, στις εξορίες, στην παρανομία)! Σε ποιες αρχές στηρίχτηκε το πρόγραμμα των αστικών κομμάτων; Διαβάζουμε:

«Βασιλεύς, Βουλή, Κυβέρνησις: Ο Βασιλεύς θα έχει το δικαίωμα διαλύσεως της Βουλής και της αρνησικυρίας των νόμων. Ο Βασιλεύς θα είχε αποφασιστικήν γνώμην διά την σύνθεσιν των ενόπλων δυνάμεων.

Αμυνα κατά της βίας: Ο κομμουνισμός και ο φασισμός θα ετίθεντο εκτός νόμου.

Κοινωνική ειρήνη: Προς παγίωσιν της κοινωνικής ειρήνης και προστασίαν της οικουμενικής ευημερίας, θα απαγορεύοντο η απεργία και το "λοκ-άουτ" και θα καθιερούτο η υποχρεωτική διαιτησία».¹⁸

Πολύ αργότερα άρχισαν να οργανώνουν ομάδες αντιδικτατορικής δράσης, «αλλά απέκλειαν την δυναμικήν ανατροπήν της δικτατορίας»¹⁹! (Μοναδική εξαίρεση υπήρξε το ένοπλο κίνημα της Κρήτης, το καλοκαίρι - τέλη Ιούνη - του 1938, που απέτυχε, αφού χτυπήθηκε με τη συγκατάθεση και του βασιλιά, στον οποίον οι επικεφαλής του κινήματος είχαν απευθυνθεί, για να συμβάλει στην ανατροπή της κυβέρνησης Μεταξά!).

Παραπομπές:

- 1. Σπύρου Λιναρδάτου, «Πώς εφτάσαμε στην 4η Αυγούστου», σελ. 201, «Πολιτικές και Λογοτεχνικές Εκδόσεις».**
- 2. Σπύρου Λιναρδάτου, «Πώς εφτάσαμε στην 4η Αυγούστου», σελ. 219, «Πολιτικές και Λογοτεχνικές Εκδόσεις».**
- 3. Το ΚΚΕ. Επίσημα Κείμενα, τόμ. 4, σελ. 390, «Πολιτικές και Λογοτεχνικές Εκδόσεις».**
- 4. Γρηγορίου Δαφνή, «Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων», τόμ. Β', σελ. 430, εκδ. «Ίκαρος».**
- 5. Γρηγορίου Δαφνή, «Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων», τόμ. Β', σελ. 183, εκδ. «Ίκαρος».**
- 6. Ο.π., σελ. 183.**
- 7. ΙΣΤΟΡΙΚΑ «Ελευθεροτυπίας», 3 Αυγούστου 2000, σελ. 19.**
- 8. Αγγέλου Ελεφάντη, «Η επαγγελία της αδύνατης επανάστασης», σελ. 281, εκδ. «Θεμέλιο».**
- 9. Σπύρου Λιναρδάτου, «4η Αυγούστου», σελ. 112, εκδ. «Θεμέλιο».**
- 10. Πηγές της εποχής ανεβάζουν τον αριθμό των νεκρών σε πάνω από 20 (βλ. Εκκληση της Εργατικής Βοήθειας της Ελλάδος): Γιώργη Πικρού, «Οι ρίζες του λαϊκού μας κινήματος». 1912 - 1936, σελ. 224, τόμ. 9, εκδ. Καρανάσης.**
- 11. Κομνηνού Πυρομάγλου, «Ο Γεώργιος Καρτάλης και η εποχή του», τόμ. Α', σελ. 107, εκδ. «Ιστορική Έρευνα», 1965.**
- 12. Γρηγορίου Δαφνή, «Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων», τόμ. Β', σελ. 423, εκδ. «Ίκαρος».**
- 13. Ο.π., σελ. 467.**
- 14. Τηλεγράφημα ελληνικής πρεσβείας Ρώμης, της 14/27 Δεκέμβρη 1914. Αρχεία υπουργείου Εξωτερικών, από Γεωργίου Βεντήρη, «Η Ελλάς του 1910 - 1920», σελ. 267 - 268, εκδ. «Ίκαρος».**
- 15. Γεωργίου Βεντήρη, «Η Ελλάς του 1910 - 1920», σελ. 81, εκδ. «Ίκαρος».**
- 16. Σπύρου Λιναρδάτου, «Πώς εφτάσαμε στην 4η Αυγούστου», σελ. 194, «Πολιτικές και Λογοτεχνικές Εκδόσεις».**
- 17. Σπ. Λιναρδάτου, «Πώς εφτάσαμε στην 4η Αυγούστου», σελ. 194 - 195, «Πολιτικές και Λογοτεχνικές Εκδόσεις».**
- 18. Γρηγορίου Δαφνή, «Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων», τόμ. Β', σελ. 441, εκδ. «Ίκαρος».**
- 19. Ο.π., σελ. 443.**